Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку

УДК: 341.221.5(477)(4)+327

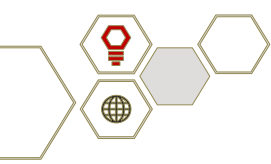
DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17558148>**Механізм взаємного визнання судових рішень у праві ЄС: перспективи імплементації в Україні****Костюченко Ярослав Миколайович,**

доктор юридичних наук,

доцент кафедри порівняльного і європейського права, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-5565-922X>**Прийнято: 17.10.2025 | Опубліковано: 31.10.2025**

Анотація. Статтю присвячено комплексному аналізу принципу взаємного визнання судових рішень. Мета статті – здійснити комплексний аналіз принципу взаємного визнання судових рішень як важливого елементу Простору свободи, безпеки та правосуддя (ПСБП) ЄС та розробити науково обґрунтовані пропозиції для його імплементації в Україні. Актуальність дослідження посилюється статусом України як кандидата на вступ до ЄС та викликами повномасштабної війни, що перетворює інтеграцію до європейського простору правосуддя на складову національної безпеки та повоєнної відбудови.

Методи. Методологічну основу дослідження становлять доктринальний аналіз принципів взаємного визнання та взаємної довіри, формально-юридичний аналіз ключових нормативно-правових актів ЄС та прецедентної практики Суду ЄС. Застосовано порівняльно-правовий метод

для зіставлення механізмів ЄС із законодавством України у сфері міжнародного співробітництва.

Результати. У ході дослідження встановлено, що принцип взаємного визнання в ЄС еволюціонував від концепції «сліпої довіри» до моделі «довіри, що базується на доказах». Поворотним моментом стало рішення у справі *Aranyosi and Căldăraru*, яке запровадило двоступеневий тест, що дозволяє відмовляти у видачі особи за наявності системних загроз фундаментальним правам у запитуючій державі. Визначено, що ключовою перешкодою для України є глибокий інституційний дефіцит довіри до її судової системи, що створює реальні ризики блокування співпраці з боку країн-членів ЄС.

Висновки. Обґрунтовано, що шлях України до інтеграції в ПСБП лежить через реалізацію трикомпонентної стратегії: 1) інституційної; 2) законодавчої; 3) адміністративної.

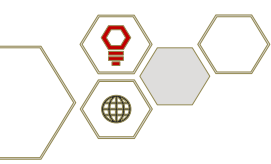
Ключові слова: взаємне визнання, взаємна довіра, Простір свободи, безпеки та правосуддя, Регламент «Брюссель I-біс», судова реформа, європейська інтеграція.

Mutual recognition of judgments in EU law: Prospects for implementation in Ukraine

Yaroslav Kostyuchenko,

Doctor of Law, Associate Professor, Department of Comparative and European Law, Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-5565-922X>

Abstract: *Purpose.* The purpose of this article is to conduct a comprehensive analysis of the principle of mutual recognition of judicial decisions as a cornerstone of the EU's Area of Freedom, Security and Justice (AFSJ) and to develop well-founded proposals for its phased implementation in Ukraine. The study's relevance is heightened by Ukraine's status as a candidate for EU accession and the challenges

of a full-scale war, which makes integration into the European judicial area an essential component of national security and post-war reconstruction.

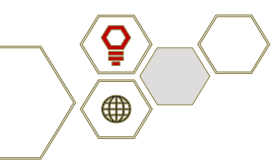
Methods. The methodological framework combines a doctrinal analysis of the principles of mutual recognition and mutual trust with a formal legal analysis of key EU legal instruments and the case law of the Court of Justice of the European Union (CJEU). The study also applies a comparative law method to contrast EU mechanisms with Ukraine's current legislation on international cooperation.

Results. The findings show that the principle of mutual recognition in the EU has evolved from the concept of "blind trust" to the model of "evidence-based trust". The turning point was the judgment in the Aranyosi and Căldăraru case, which introduced a two-stage test that allows for refusing the surrender of a person in cases of systemic threats to fundamental rights in the issuing state. It is determined that the key obstacle for Ukraine is a profound institutional deficit of trust in its judicial system, which creates a significant risk of obstructing cooperation with EU Member States.

Conclusions. The article concludes that Ukraine's path to integration into the AFSJ lies in the implementation of a three-component strategy: 1) institutional, by forcing deep and irreversible judicial reform; 2) legislative, through a phased adoption of mutual recognition instruments, starting with the Lugano Convention; and 3) administrative, by strengthening the capacity of competent authorities and reforming the penitentiary system.

Keywords: *mutual recognition, mutual trust, Area of Freedom, Security and Justice, European Arrest Warrant, Brussels I-bis Regulation, judicial reform, European integration.*

Постановка проблеми. Набуття Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу ознаменувало перехід від партнерства до повноцінної інтеграції. Але цей шлях вимагає не лише приведення законодавства у відповідність до європейських норм. Йдеться про зміни в

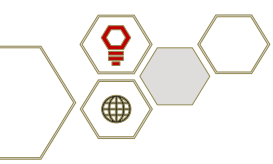

роботі державних інституцій, особливо в тих сферах, що формують основу правової системи ЄС. Однією з таких фундаментальних сфер є Простір свободи, безпеки та правосуддя (ПСБП) [1], створення якого є однією з ключових цілей ЄС, закріплених у статті 3 Договору про ЄС (ДЄС) та деталізованих у статтях 67-89 Договору про функціонування ЄС (ДФЄС) [2].

Центральним, системоутворюючим елементом ПСБП є принцип взаємного визнання судових рішень у цивільних і кримінальних справах. Цей принцип означає, що рішення суду в одній країні-члені має автоматично визнаватися і виконуватися в інших країнах-членах. Без ефективного функціонування цього механізму неможливе ані забезпечення вільного руху осіб та капіталів у межах внутрішнього ринку, ані побудова дієвої системи спільної боротьби з транскордонною злочинністю. Тому для України впровадження цього принципу є стратегічно важливим кроком, від якого залежить, чи зможе країна повноцінно долучитися до європейського правового простору.

Ключова проблема імплементації полягає в тому, що принцип взаємного визнання не є самодостатнім; він є похідним від більш глибокого, фундаментального принципу взаємної довіри (*mutual trust*). Держави-члени ЄС погоджуються на квазіавтоматичне визнання рішень судів одна одної не з міркувань міжнародної ввічливості (*comity*), а на основі твердої презумпції, що їхні правові системи, попри відмінності, забезпечують еквівалентний рівень захисту фундаментальних прав та дотримуються спільних цінностей, закріплених у статті 2 ДЄС, насамперед верховенства права. Суд ЄС неодноразово підкреслював, що принцип взаємної довіри має «фундаментальне значення в праві ЄС», оскільки він дозволяє «створювати та підтримувати простір без внутрішніх кордонів» [2].

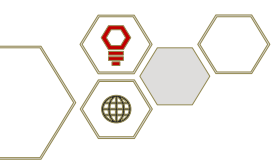
Перед Україною стоїть подвійний виклик. По-перше – це технічне й юридичне завдання: потрібно впровадити в національне законодавство правила та стандарти ЄС (*acquis communautaire*), зокрема регламенти,

директиви та рамкові рішення. Але є й другий, значно складніший аспект. Йдеться про глибшу проблему чи здатна українська система генерувати судові рішення, яким довірятимуть на рівні з рішеннями судів держав-членів ЄС. Особливої гостроти ця проблематика набуває в умовах триваючої повномасштабної збройної агресії РФ. Війна не лише прискорила політичну інтеграцію України до ЄС, але й висунула нові, безпрецедентні вимоги до стійкості та ефективності системи правосуддя. Так, розслідування воєнних злочинів вимагає якісно нового рівня міжнародно-правової співпраці, де майбутнє взаємне визнання рішень може стати інструментом притягнення винних до відповідальності. З іншого боку, успішна повоєнна відбудова та залучення міжнародних інвестицій будуть прямо залежати від довіри до українських судів як гарантів захисту прав та верховенства права. Таким чином, інтеграція до ПСБП перетворюється з довгострокової стратегічної мети на нагальну складову національної безпеки та стійкості держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика взаємного визнання судових рішень була предметом наукових досліджень у працях К. Ленартса. Еволюція принципу від права внутрішнього ринку (справа *Cassis de Dijon*) до Простору свободи, безпеки та правосуддя (ПСБП) проаналізована С. Доріго. Судова практика Суду ЄС, зокрема поворотне рішення у справі *Aranyosi and Căldăraru*, що встановило межі «сліпої довіри» та детально проаналізоване К. Бовенд'Ердтом, є центральним елементом сучасних досліджень. Праці В. Пухаленка та А. Підгородинської розглядають поточний стан визнання рішень на основі двосторонніх договорів та принципу взаємності. Водночас звіти Європейської Комісії та висновки Венеційської комісії формують емпіричну базу для оцінки викликів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність значної кількості праць, присвячених як окремим аспектам права ЄС, так і питанням міжнародного співробітництва України, наукова новизна

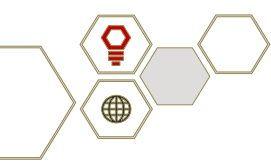
цієї статті полягає у вирішенні комплексної проблеми, що залишалася поза увагою попередніх дослідників. Зокрема, внесок автора полягає у наступному:

запропоновано розглядати прецедентну практику Суду ЄС, зокрема рішення у справі *Aranyosi and Căldărașu*, не як теоретичний аспект права ЄС, а як практичну діагностичну модель для оцінки готовності правової системи України до інтеграції в ПСБП. На відміну від попередніх робіт, які або описували механізми ЄС (К. Ленартс, К. Бовенд'Ердт), або аналізували поточну систему співпраці України (В. Пухаленко, А. Підгородинська), ця стаття синтезує обидва підходи, створюючи прогностичний аналіз майбутніх викликів;

встановлено прямий юридичний зв'язок між абстрактним поняттям «дефіцит довіри», що фіксується у звітах Єврокомісії та Венеційської комісії, та конкретним правовим механізмом (двоступеневим тестом), який може бути застосований судами держав-членів ЄС для блокування співпраці з Україною. Це переводить дискусію з політичної площини в юридично-практичну;

обґрунтовано тезу про взаємозалежність та «ефект доміно» у реформах. На відміну від секторального аналізу, у статті доводиться, що успішна імплементація механізму взаємного визнання неможлива без одночасного та синхронізованого прогресу у судовій, прокурорській та пенітенціарній реформах, оскільки провал в одній сфері неминує блокує успіхи в інших.

Методологічні рамки дослідження визначаються тим, що аналіз ґрунтується переважно на доктринальному та формально-юридичному методах, тобто на вивченні нормативно-правових актів, прецедентної практики та наукових публікацій. Дослідження не включає емпіричного компонента, такого як аналіз статистичних даних щодо виконання судових рішень, що могло б надати додаткові виміри проблемі. По-друге, ситуація, що аналізується, є надзвичайно динамічною. Процес євроінтеграції України, перебіг судової реформи та умови воєнного стану швидко змінюються, що може впливати на актуальність окремих висновків з часом. По-третє,

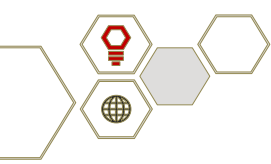

використання прецеденту *Aranyosi and Căldăraru* як прогностичної моделі для України є аналітичним припущенням, хоча й високо ймовірним. Реальна практика застосування механізмів взаємного визнання може виявити додаткові, не враховані у цій статті, аспекти.

Формулювання цілей. *Meta* статті полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу теоретико-правових засад, ключових інструментів та прецедентної практики Суду ЄС щодо принципу взаємного визнання, а також критичної оцінки поточного стану правової системи України, розробити науково обґрунтовані пропозиції для його поетапної та ефективної імплементації. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі *завдання*: розкрити доктринальну сутність принципу взаємного визнання; проаналізувати еволюцію та ключові інструменти взаємного визнання у цивільних та кримінальних справах крізь призму рішень Суду ЄС; визначити поточний стан правового регулювання міжнародної співпраці в Україні та ідентифікувати головні інституційні перешкоди для інтеграції в ПСБП; сформулювати конкретні пропозиції для адаптації української правової системи до вимог механізму взаємного визнання.

Виклад основного матеріалу. Принцип взаємного визнання в праві ЄС є унікальним правовим феноменом, що докорінно відрізняється від класичних механізмів визнання та виконання іноземних судових рішень, відомих міжнародному приватному та публічному праву. Традиційні механізми, що базуються на принципі міжнародної ввічливості (*comity*), передбачають складну та тривалу процедуру перевірки іноземного рішення судом держави виконання. Ця процедура включає перевірку на відповідність публічному порядку, дотримання правил юрисдикції, прав на захист тощо.

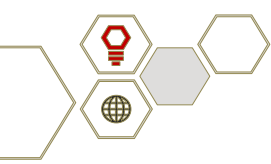
Натомість механізм, що діє в ЄС, є квазіавтоматичним. Він ґрунтується не на ввічливості, а на фундаментальній презумпції: правові системи держав-членів, хоч і зберігають свою національну ідентичність та особливості, забезпечують еквівалентний, а не ідентичний, рівень захисту

фундаментальних прав. Власне ця норма була чітко закріплена у переробленому Регламенті Брюссель I, головною метою якого було сприяння та прискорення взаємного визнання судових рішень між державами-членами та тим самим сприяння їх вільному переміщенню [3]. Ця презумпція є ядром принципу взаємної довіри, який з робочої гіпотези перетворився на один із структурних, майже конституційних принципів права ЄС. У своєму Висновку 2/13 щодо приєднання ЄС до ЄКПЛ Суд ЄС наголосив, що «принцип взаємної довіри між державами-членами має фундаментальне значення в праві ЄС, оскільки він дозволяє створювати та підтримувати простір без внутрішніх кордонів» [4]. Таким чином, визнання рішення суду іншої держави-члена є не факультативною опцією, а юридичним обов'язком, що впливає із самої суті членства в Союзі та спільної належності до єдиного правового простору, заснованого на спільних цінностях.

Цікаво, що концепція взаємного визнання народилася не у сфері юстиції, а в праві Внутрішнього ринку, ставши потужним інструментом боротьби з нетарифними бар'єрами. У своєму епохальному рішенні у справі *Rewe-Zentral AG v Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*, більш відомій як справа «*Cassis de Dijon*» (1979) [5], Суд ЄС сформулював принцип, згідно з яким товар, що законно вироблений та реалізований в одній державі-члені відповідно до її стандартів, повинен, у принципі, допускатися на ринок будь-якої іншої держави-члена. Держава-імпортер могла обмежити такий доступ лише з вичерпного переліку підстав, пов'язаних з нагальними суспільними інтересами (публічне здоров'я, захист споживачів тощо).

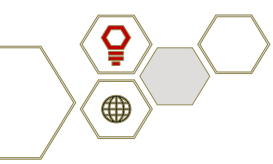
Наприкінці 1990-х років, у процесі формування ПСБП, виникла ідея застосувати цю успішну модель за аналогією до судових рішень. Ця ініціатива, що активно просувалася Сполученим Королівством під час його головування в ЄС у 1998 році, розглядалася як прагматична альтернатива складній та політично чутливій повній гармонізації матеріального та процесуального кримінального права держав-членів. Замість створення єдиного

кримінального кодексу, було запропоновано змусити національні правові системи довіряти одна одній. Таким чином, принцип був перенесений з економічної сфери, де ризики були переважно комерційними, у сферу юстиції, що стосується найчутливіших аспектів державного суверенітету та фундаментальних прав людини, зокрема права на свободу [6]. Ця зміна природи об'єкта довіри від товару до судового рішення, що впливає на долю людини, неминуче призвела до переосмислення самої концепції довіри, що згодом знайшло своє відображення у практиці Суду ЄС.

Практика функціонування ПСБП демонструє, що взаємне визнання та гармонізація перебувають у складній динамічній взаємодії. Ефективне взаємне визнання часто вимагає певного рівня мінімальної гармонізації для створення необхідного «спільного знаменника» та забезпечення базового рівня довіри. Яскравим прикладом є ухвалення низки директив ЄС щодо процесуальних прав підозрюваних та обвинувачених у кримінальному провадженні (право на переклад, право на інформацію, право на доступ до адвоката). Ці інструменти не уніфікують кримінальний процес у ЄС, але встановлюють мінімальні стандарти, дотримання яких є обов'язковим для всіх держав-членів [7]. Така мінімальна гармонізація створює необхідні передумови для того, щоб судовий орган однієї держави міг з достатнім ступенем впевненості довіряти процедурам, що відбуваються в іншій державі. Таким чином, гармонізація створює довіру, а довіра уможлиблює взаємне визнання, яке, у свою чергу, виявляє нові сфери, що потребують подальшого зближення законодавства.

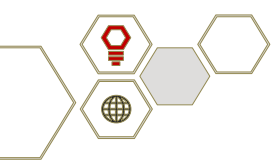
Ключовим правовим інструментом, що втілює принцип взаємного визнання у цивільних та комерційних справах, є Регламент (ЄС) № 1215/2012 «Про юрисдикцію та визнання і виконання судових рішень у цивільних та комерційних справах» ((Брюссель I-біс)) [8]. Регламент має на меті спрощення та прискорення вільного руху судових рішень, що є необхідною умовою належного функціонування внутрішнього ринку. Судове рішення, ухвалене в одній державі-члені та яке є там виконуваним, автоматично набуває статусу

виконуваного в будь-якій іншій державі-члені без необхідності отримання будь-якого попереднього дозволу чи декларації про придатність до виконання від суду держави виконання. Для ініціювання примусового виконання стягувачу достатньо надати виконавчому органу копію судового рішення та стандартний сертифікат, виданий судом, що ухвалив рішення. Боржник, зі свого боку, може заперечувати проти виконання, але лише на підставі вичерпного переліку підстав, наведених у статті 45 Регламенту [8].

Якщо «Брюссель I-біс» є флагманом взаємного визнання у цивільній сфері, то у кримінальній юстиції таким «золотим стандартом» є механізм Європейського ордеру на арешт (ЄОА), запроваджений Рамковим рішенням Ради 2002/584/ЈНА [9-10]. Цей інструмент кардинально змінив підхід до видачі правопорушників у межах ЄС, замінивши тривалу, бюрократизовану та політизовану процедуру екстрадиції на спрощену, деполітизовану та швидку судову процедуру видачі (surrender).

Висока ефективність та автоматизм ЄОА поставили наріжне питання про межі взаємної довіри у випадках, коли існують системні проблеми з дотриманням фундаментальних прав у державі, що видала ордер. Відповідь на це питання надав Суд ЄС в об'єднаних справах *Aranyosi and Căldăraru*, які стали поворотним моментом в історії ПСБП. У цих справах німецький суд зіткнувся з дилемою: він мав виконати ЄОА, видані Угорщиною та Румунією, але водночас мав у своєму розпорядженні численні докази (зокрема, рішення ЄСПЛ та звіти КЗК) про системні проблеми з переповненістю та неналежними умовами утримання у в'язницях цих країн [11]. Захисники стверджували, що екстрадиція потягне порушення ст.3 ЄКПЛ (заборона катувань і поводження, що принижує гідність). Формально ця підстава не прописана в Рамковому рішенні про ЄОА як причина для відмови. Суд ЄС опинився перед вибором: наполягати на довірі і зобов'язати видачу попри ризики або визнати можливість відступу від взаємного визнання в ім'я прав людини.

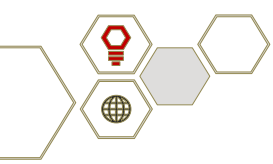

Суд ЄС постановив, що абсолютний характер заборони катувань, нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження (стаття 4 Хартії основних прав ЄС) накладає межі на принцип взаємної довіри. Для вирішення цієї колізії Суд запровадив інноваційний двоступеневий тест [11]:

Етап 1 (Загальна оцінка). Виконуючий судовий орган повинен спочатку встановити, чи існують «об'єктивні, надійні, точні та належним чином оновлені дані», що свідчать про наявність системних або загальних недоліків в умовах утримання у пенітенціарній системі держави видачі, які створюють реальний ризик нелюдського поводження.

Етап 2 (Індивідуальна оцінка). Якщо такі системні недоліки підтверджено, виконуючий орган не може автоматично відмовити у видачі. Натомість він повинен конкретно та точно перевірити, чи існує реальний ризик такого поводження саме для тієї особи, видача якої запитується. Для цього він має звернутися до судового органу видачі із запитом про надання додаткової інформації щодо конкретних умов, у яких особа буде утримуватися (наприклад, у якій саме установі, яка площа камери тощо). Якщо на основі отриманої інформації (або її відсутності) існування такого ризику не може бути виключене протягом розумного строку, виконання ордеру має бути відкладене, а процедура видачі має бути припинена. Таким чином, Суд ЄС фактично додав до системи ЄОА ще одну неписану підставу для відмови – захист фундаментальних прав розшукуваного. Це, без сумніву, похитнуло колишній абсолютний підхід до взаємної довіри. Показово, що в самому рішенні *Aranyosi* Суд визнав: його висновок може затримувати або унеможлиблювати виконання ордерів, але це виправдано необхідністю дотримання статті 4 Хартії (заборона тортур), яка є абсолютною нормою.

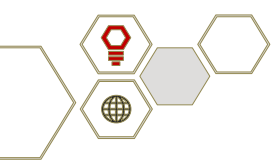
Що стосується національної практики у межах досліджуваного аспекту на шляху євроінтеграції, чинна правова база, що регулює міжнародну співпрацю України у цивільних та кримінальних справах, ґрунтується на класичних інструментах міжнародного права, які суттєво відрізняються від

інтегрованої моделі ЄС. У сфері цивільної та комерційної юрисдикції Україна покладається на двосторонні договори про правову допомогу, укладені з низкою країн-членів ЄС, а у відносинах з іншими країнами на принцип взаємності, закріплений у Цивільному процесуальному кодексі України [12]. У кримінальній сфері співпраця регулюється Розділом IX Кримінального процесуального кодексу України «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження» [13], який також базується на традиційних моделях екстрадиції та надання правової допомоги.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС закладає основи для поглиблення співробітництва у цих сферах, передбачаючи діалог та зближення законодавства. Україна також налагодила робочі відносини з такими агентствами ЄС, як Євроюст та Європол. Проте всі ці механізми функціонують за моделлю «співробітництва» між суверенними державами, а не «інтеграції» в єдиний правовий простір. Угода про асоціацію не встановлює для України зобов'язань щодо впровадження принципу взаємного визнання за моделлю, що діє всередині ЄС [14-15].

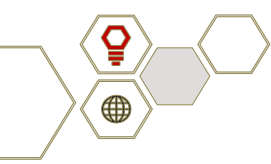
На нашу думку, головний виклик для України на шляху до інтеграції в ПСБП є не стільки техніко-юридичним (адаптація норм процесуальних кодексів), скільки полягає у подоланні глибокого та об'єктивного дефіциту довіри до її системи правосуддя з боку європейських партнерів. Цей дефіцит не є суб'єктивним упередженням, а базується на даних моніторингових звітів та висновків авторитетних міжнародних інституцій. Так, звіти Європейської Комісії, що публікуються в рамках Пакету розширення, зокрема аналіз прогресу України за Главою 23 «Судова влада та фундаментальні права», є ключовим індикатором. Хоча ці звіти відзначають певний прогрес, зокрема у функціонуванні антикорупційної інфраструктури, вони послідовно наголошують на необхідності подальших системних реформ. Серед ключових рекомендацій є завершення реформи Вищої ради правосуддя та Вищої

кваліфікаційної комісії суддів, посилення інституційної спроможності НАБУ та САП, збільшення кількості суддів Вищого антикорупційного суду [16].

Окрім цього, висновки Європейської комісії за демократію через право (Венеційської комісії) щодо українських законопроектів у сфері судоустрою та статусу суддів теж часто є критичними. Комісія вказує на системні ризики для незалежності судової влади, недоліки у процедурах добору та притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, які можуть консервувати недоброчесність у судовій системі та створювати «щит для недоброчесних суддів» [17]. Зокрема, занепокоєння викликають спроби звузити підстави для звільнення суддів, обмежити коло скажників у дисциплінарних провадженнях та запровадити «сімейний імунітет» за незаконне збагачення [18]. Усі ці фактори прямо підривають довіру до якості та неупередженості українського правосуддя. Водночас повномасштабне вторгнення створило складний дуалізм у сприйнятті України. З одного боку, героїчний опір українського народу та функціональна стійкість державних інституцій в умовах війни згенерували безпрецедентний рівень політичної підтримки та довіри до України як держави. З іншого боку, об'єктивні реалії воєнного стану, концентрація повноважень в руках виконавчої влади та пріоритетність оборонних завдань створюють потенційні ризики для дотримання стандартів верховенства права, які уважно відстежуються європейськими партнерами. Боротьба з корупцією в цих умовах набуває нового значення, перетворюючись на питання не лише доброчесності, але й обороноздатності та ефективного використання міжнародної допомоги, що лише посилює вимоги до прозорості та підзвітності всієї системи правосуддя.

Прецедент *Aranyosi* є прямою і недвозначною пересторогою для України, оскільки демонструє конкретний правовий механізм, за допомогою якого абстрактний «дефіцит довіри» трансформується у конкретну юридичну відмову у співпраці. Можна з високим ступенем впевненості прогнозувати, що після гіпотетичного приєднання України до механізму, аналогічного ЄОА,

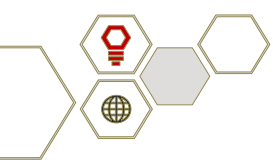

будь-який адвокат у Німеччині, Франції чи Польщі зможе подати до суду клопотання про відмову у видачі свого клієнта в Україну.

Провал судової реформи прямо підриває довіру до будь-якого ордеру на арешт, виданого українським судом. Водночас, навіть якщо суд буде ідеальним, провал пенітенціарної реформи (неналежні умови в СІЗО) все одно заблокує видачу особи за логікою *Aranyosi*. Отже, успішна інтеграція в ПСБП вимагає одночасного та синхронізованого прогресу щонайменше у трьох ключових напрямках: судова реформа, реформа прокуратури та пенітенціарної системи. Недостатній прогрес в одній із цих сфер створює «ефект доміно», що знецінює досягнення в інших і блокує весь інтеграційний процес.

Висновки. Проведений аналіз доводить, що принцип взаємного визнання судових рішень є не просто технічним юридичним інструментом для спрощення транскордонної співпраці. Це квінтесенція глибокої правової інтеграції, яка можлива лише за умови існування спільного ціннісного фундаменту верховенства права, поваги до фундаментальних прав людини та, як наслідок, глибокої взаємної довіри між судовими системами держав-членів. Еволюція цього принципу в прецедентній практиці Суду ЄС, кульмінацією якої стало рішення у справі *Aranyosi*, продемонструвала, що ця довіра не є безумовною. Вона вимагає постійного підтвердження через реальне, а не декларативне, дотримання найвищих стандартів правосуддя та захисту прав людини.

Повномасштабна агресія росії кардинально змінила оптику, крізь яку слід розглядати цей процес. Інтеграція до Простору свободи, безпеки та правосуддя перестала бути лише елементом євроінтеграційного *acquis*. Вона перетворилася на екзистенційну необхідність та складову української стійкості. Створення системи правосуддя, якій довіряють як всередині країни, так і за її межами, є запорукою не лише майбутнього членства в ЄС, але й ефективного притягнення агресора до відповідальності, захисту прав жертв війни, залучення масштабних інвестицій у повоєнну відбудову та остаточного

утвердження України як невід'ємної частини європейського цивілізаційного простору.

Для України, що стала на шлях вступу до ЄС, це має фундаментальне значення. Шлях до повноцінної участі у Просторі свободи, безпеки та правосуддя і, зокрема, до ефективного застосування механізму взаємного визнання, лежить через реалізацію чіткої стратегії, що базується на трьох взаємопов'язаних стовпах, обґрунтованих у цій статті:

Інституційному, який передбачає посилення судової реформи, зокрема завершення формування добросовісних та незалежних Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів.

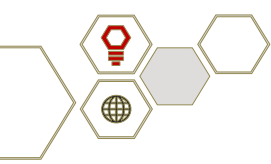
Законодавчому, передбачає поетапну імплементацію механізмів взаємного визнання, починаючи з менш чутливої цивільної сфери з подальшою модернізацією Кримінального процесуального кодексу на основі стандартів Європейського ордеру на арешт.

Адміністративному, суть якого полягає у системному посиленні спроможностей ключових інституцій, насамперед Офісу Генерального прокурора, та невідкладна, глибока реформа пенітенціарної системи для усунення ризиків блокування співпраці за прецедентом Aranyosi.

Таким чином, успішне завершення судової реформи та реформи системи кримінальної юстиції є головним іспитом на інституційну «зрілість» України та її готовність стати повноправним членом європейського простору довіри. Це не одна з багатьох умов вступу до ЄС, а його фундаментальна, екзистенційна передумова.

Список використаних джерел:

1. Koen Lenaerts The principle of mutual recognition in the area of freedom, security and justice. *The fourth annual sir Jeremy Lever lecture all souls college, University of Oxford.* 30.01.2015 URL: https://www.law.ox.ac.uk/sites/default/files/migrated/the_principle_of_mutual_rec

ognition_in_the_area_of_freedom_judge_lenaerts.pdf (дата звернення: 23.08.2025).

2. Консолідовані версії договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу. Редакція від 30.03.2010 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text (дата звернення: 25.08.2025).

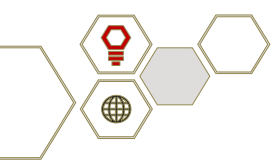
3. Brussels I Regulation (recast). Regulation 1215/2012 URL: https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/european-judicial-atlas-civil-matters/brussels-i-regulation-recast_en (дата звернення: 25.08.2025).

4. Case Opinion 2/13. Access to European Union law. 18.12.2014 URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62013CV0002> (дата звернення: 25.08.2025).

5. Judgment of the Court of 20 February 1979. Rewe-Zentral AG v Bundesmonopolverwaltung für Branntwein. Reference for a preliminary ruling: Hessisches Finanzgericht. Germany. Measures heaving an effect equivalent to quantitative restrictions. Case 120/78. Access to European Union law URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61978CJ0120> (дата звернення: 25.08.2025).

6. Stefano Dorigo The Principle of Mutual Recognition in European Administrative Law: Still Alive and Kicking? *Review of European Administrative Law*. 2020. №3 URL: https://cris.maastrichtuniversity.nl/ws/portalfiles/portal/64057726/Eliantonio_2020_The_Principle_of_Mutual_Recognition_in_European.pdf (дата звернення: 25.08.2025).

7. Посібник з європейського права з питань доступу до правосуддя. Агенція Європейського Союзу з основних прав і Рада Європи. 2016. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Handbook_access_justice_UKR (дата звернення: 27.08.2025).

8. Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast) URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32012R1215> (дата звернення: 25.08.2025).

9. Council Framework Decision on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States. European Commission. 29.06.2020 URL: https://commission.europa.eu/publications/council-framework-decision-european-arrest-warrant-and-surrender-procedures-between-member-states_en (дата звернення: 25.08.2025).

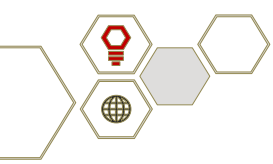
10. Пухаленко В. п. Міжнародно-судове співробітництво в рамках ЄС з цивільних справ. *Часопис Академії адвокатури України*. К.: Акад. адвокатури України. 2011. №4 (13). URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/e-journals/Chaau/2011-4/11pvpzcs.pdf (дата звернення: 25.08.2025).

11. Koen Bovend'Eerd The Joined Cases Aranyosi and Căldăraru: A New Limit to the Mutual Trust Presumption in the Area of Freedom, Security, and Justice? *Utrecht Journal of International and European Law*. 2016. № 32 URL: https://www.researchgate.net/publication/308757661_The_Joined_Cases_Aranyosi_and_Caldararu_A_New_Limit_to_the_Mutual_Trust_Presumption_in_the_Area_of_Freedom_Security_and_Justice (дата звернення: 25.08.2025).

12. Цивільний процесуальний кодекс України від 16.04.2004 № 1618 (у редакції від 17.07.2025) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 25.08.2025).

13. Кримінальний процесуальний кодекс України № 4651 від 14.04.2012 (у редакції від 01.08.2025) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 28.08.2025).

14. Співробітництво України та ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки. Державна судова адміністрація України URL:

<https://dsa.court.gov.ua/dsa/pokazniki-diyalnosti/234/54564564423322> (дата звернення: 25.08.2025).

15. Підгородинська А.В. Визнання та виконання рішень судових органів України за кордоном. *Юридичний науковий електронний журнал*. №6. 2024. URL: http://lsey.org.ua/6_2024/87.pdf (дата звернення: 25.08.2025).

16. Звіт Єврокомісії 2024: оцінка прогресу України у сфері запобігання та боротьби з корупцією. НАЗК. 14.11.2024 URL: <https://nazk.gov.ua/uk/zvit-evrokomisii-2024-otsinka-progresu-ukrainy-u-sferi-zapobigannya-ta-borotby-z-koruptsieyu/> (дата звернення: 27.08.2025).

17. Ukraine - Joint Opinion of the Venice Commission and the Directorate General of Human Rights and Rule of Law (DGI) of the Council of Europe on draft amendments on disciplinary procedures against judges, declarations of integrity, and other procedures, adopted by the Venice Commission at its 144th Plenary Session (Venice, 9-10 October 2025). Venice Commission URL: <https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD%282025%29044-e> (дата звернення: 25.08.2025).

18. Удар по судовій реформі: які проблеми несе висновок Венеціанської комісії щодо перевірки суддів. *Європейська правда*. 16.10.2025 URL: <https://www.eurointegration.com.ua/eng/articles/2025/10/16/7222587/> (дата звернення: 25.08.2025).